

forum for
natur og
friluftsliv
nordland

Fauske 18. desember 2013

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Høringsuttalelse 8 omsøkte småkraftverk i Fauske kommune, Nordland fylke

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 22 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

Viser til høringsbrev fra NVE datert 16. september 2013 om flere søkere - Søknad om tillatelse til å bygge 8 småkraftverk i Fauske kommune, Nordland fylke.

Søknadspakken omfatter følgende utbyggingsprosjekter:

Galmbejohka kraftverk (Suliskraft AS)
Granheibekken kraftverk (Suliskraft AS)
Kvannelva og Littj Tverråa kraftverk (Småkraft AS)
Laksåga kraftverk (Fjellkraft AS)
Oterelva kraftverk (Suliskraft AS)
Sjønståfossen kraftverk (Nord-Norsk Småkraft AS)
Tverråmo kraftverk (Blåfall AS)
Valffarjohka kraftverk (Suliskraft AS)

Innledning

Sulitjelma har en historie langt tilbake i tid som samisk område og samisk kulturlandskap. Gruvedrift gjennom mange år har påført samfunn og natur sterk forurensning. Selv om gruvedriften er lagt ned, forsetter avrenningen, og har vært økende de siste årene. I tillegg kommer massiv vannkraftutbygging. Natur og landskapsverdiene er sterkt modifisert, og den samlede belastning er allerede utålelig stor.

De store utbyggingene foregikk i en tid da natur og miljø ikke ble tatt særlig hensyn til og for å dekke et reelt kraftbehov. De elvene som ble spart eller ansett som ulønnsomme, er i dag gjenstand for kraftutbyggingsplaner og småskala kraftproduksjon som følge av subsidiene gjennom el-sertifikatordningen Norge og Sverige er sammen om for å øke produksjonen av

fornybar kraft med 26,4 TWh til 2020, jf. og fornybardirektivet. Strømkundene finansierer ordningen over strømrregningen.

Vedtak om el-sertifikatsubsidier og fornybardirektivet legger et press på tempo og kvalitet i behandlingen. De åtte søknadene om småkraftverk i Sulitjelma som nå skal behandles samlet, er en del av NVEs nye rutiner for en raskere saksbehandling av de mange søknadene som ligger inne hos NVE. Hensikten er å få vurdert flest mulig søknader i tide for å komme i betraktning i elsertifikatordningen og målet er at køen av småkraftsøknad skal være avviklet innen 2017. NVE begrunner pakkesaksbehandlingen med at det vil gi et godt grunnlag for vurdering av samlet belastning.

Dagens system med begrensede konsekvensutredninger, der naturmangfoldloven og vanddirektivet tillegges liten vekt, bidrar til ytterligere marginalisering av viktige naturverdier. Tap, forringelse og fragmentering av leveområder (habitat- eller arealbruksendring) er den største trussel mot biologisk mangfold, og energisektoren står for det største bortfallet av inngrepsfri natur i Norge. Miljødirektoratet og Riksantikvaren har advart mot at de tematiske konfliktvurderingene og nasjonale miljømålene overkjøres. Dersom vi skal oppfylle våre forpliktelser om å ta vare på vassdragsnaturen, landskapsverdiene, inngrepsfri natur og biologisk mangfold, så må nye planlagte inngrep ses tilstrekkelig i sammenheng med eksisterende inngrep, fremtidige og planlagte utbygginger og vedtak må fattes på et godt kunnskapsgrunnlag. Naturmangfoldlovens prinsipper i §§ 8-12 legger krav og føringer om et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om virkninger tiltaket vil ha på naturverdier, og den samlede belastningen før det kan fattes vedtak. *Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap.*

Ingen av de åtte småkraftverkene som er ute til høring har utredninger på samla belastning. Men det er gjort noen vurderinger av de enkelte tiltakenes konsekvenser for den samlede belastningen på utvalgte tema. Men for flere av de omsøkte tiltakene er det for enkelte tema knyttet flere usikkerhetsmomenter i forhold til kunnskapsgrunnlaget og potensielt vil flere truede arter som vil bli påvirket og bli berørt av en eventuell utbygging. Alle søknadene vil berøre viktige friluftslivsområder og naturverdier. For Galbmejhoka og Kvannelva og Littjverråga vil to regionalt viktige fossefall få redusert vannføring og fossespryøtsoner med rik og krevende flora, samt den truede vegetasjonstypen fosse-eng vil bli berørt og livsbetingelsene for artene blir endret. Landskapsverdiene vil reduseres ytterligere i et allerede belastet område. Oterelva vil få redusert sin opplevelsesverdi i et viktig område og utfartsområde for friluftsliv.

NVE har på forespørsel fra FNF Nordland avvist krav om utredning av samlet belastning ved ”pakkebehandlingene” av småkraftsøknader og kun henvist til sine hjemmesider og NVE Atlas. FNF Nordland holder likevel fast på at NVE som planmyndighet har plikt til å legge tilrette for vurderinger i forhold til samlet belastning med oversikt over prioriterte arter og utvalgte naturtyper, eller områder med store landskapsverdier, verdifulle naturtyper og økosystemer (naturmangfoldloven § 4 og 5) som er gått tapt eller blitt marginalisert i vassdragsnaturen som følge av tidligere utbygginger og naturinngrep i Fauske og Sulitjelma. Dette er en umulig oppgave både for kraftutbyggere og høringspartene. Naturmangfoldloven er slik å forstå at når store verdier allerede er gått tapt, øker restverdiene, og det er viktig å bevare disse.

Til tross for manglende vilje til å legge til rette for utredninger av samla belastning er FNF Nordland i god tro på at NVE vil vurdere den samlede belastningen ut i fra foreliggende

kunnskap og det som eventuelt skulle komme frem under befaringene. NVEs avslag til søknad om bygging av Beritelva kraftverk i 2012, ble jo begrunnet med de negative konsekvensene for friluftsliv, landskap, samlet belastning, reindrift og reduksjon av INON. Noe som viser at NVE er restriktiv ved å tillate ytterligere inngrep vassdragsnaturen i Sulitjelma.

NVE og OED har allerede innvilget konsesjoner som overoppfyller kravene i Fornybardirektivet på 24,6 TWh sammen med Sverige. Nordland har et kraftoverskudd på vel 40% allerede før de mange subsidierte konsesjoner er realisert. Prisene på energi faller. Interessen for sparing og energifrigjøring stopper opp. Små og store kraftselskap sliter økonomisk. Den største flaskehalsen for fornybarsatsinga i Nord-Norge er manglende etterspørsel etter fornybar energi, viser sektoranalysen Næringsdepartementet har utarbeidet. Vi har derfor god tid til å finne de minst konfliktfylte områder til fornybarsatsinga i fylket i forhold til natur, landskap, friluftsliv og folkehelse.

FNF Nordland har følgende innspill til hver av de åtte omsøkte tiltakene i Sulitjelma og Fauske kommune:

Galbmejohka kraftverk

Galbmejohka kraftverk vil utnytte et fall på 497 m i Galbmejohka. Inntaket er planlagt 635 moh. Fra inntaket vil vannet blir ført i en 600 m lang boret sjakt og deretter 400 m langt nedgravd rør fram til kraftstasjon på 135 moh på østsida av elva. Eksisterende vei vil bli oppgradert over ca. 300 m fram til kraftstasjonen. Det er planlagt ca. 100 m anleggsvei langs rørtraseen fram til tunnelpåhugg. Masser fra tunnelsprenging og -boring er planlagt deponert like ovenfor kraftstasjonen og i eksisterende steinbrudd ved Sjønstå.

Middelvannføringen er 810 l/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,2 m³/s. Installert effekt vil bli på ca. 4,9 MW. Etter planene vil årsproduksjon være på 18,3 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på en 1400 m lang strekning i Galbmejohka. Det er planlagt å slippe en minstevannføring på 232 l/s i sommersesongen og 17 l/s i vintersesongen.

Det er planlagt at kraften mates mot Sjønstå transformatorstasjon og videre en linje på ca. 0,5 km til dagens 22kV-linje fra Fauske transformatorstasjon. Fra Galbmejohka kraftstasjon må det bygges en ca. 8 km lang luftlinje til Sjønstå.. Den vil gå gjennom inngrepsnært område og hovedsakelig følge eksisterende veier og luftlinjer.

Sweco har befart området og gjennomført undersøkelser og kunnskapsinnhenting og gjort følgende registreringer og konfliktvurderinger:

Naturmiljø

Galbmejohka renner i bratt terreng med flere fossefall. I øvre del av utbyggingsområdet renner elvestrengen stedvis nedsunket i et juv/bekkekløft, med C-verdi (lokal viktig). Bergrunnen i området består for det meste av glimmergneis, glimmerskifer og amfibolitt, som

er noe kalkholdige og relativt løse bergarter. Området ligger både i den nordboreale- og den alpine vegetasjonssone, hvor den nordboreale sonen dominerer i prosjektområdet og består i hovedsak av bjørkeskog og delvis lavvokst og glissen barskog.

Det er registrert to fossesprøytsoner (kote 200-450 og 520) og en bekkekløft (kote 600). Området vurderes å ha middels verdi for naturtyper. Den reduserte vannføringen vurderes å ha middels negativ konsekvens på naturtypene. Ved den nederst fossesprøytsonen (kote 200-450) er vegetasjonstypen fosseeng påvist og vegetasjonstypen er betinget av tilførsel av aerosolt vann og er en truet (NT) vegetasjonstype. Floraen langs fossen domineres av sildrearter som har tilpasset seg et liv i det fuktige miljøet. Det er et potensial for rødlistearter og spesialtilpassede kryptogamer, men ingen ble funnet. Det er et potensial for rødlistearter i flere deler/strekninger og med fossesprøyt, og det kan ikke utelukkes at rødlistearter ikke ble oppdaget. Vanskelig adkomst til deler av influensområdet begrenser kunnskapsinnhenting og det er generelt mangelfull kunnskap om naturverdiene i influensområdet. Lokalitetenes verdi ble likevel satt til B.

Rovfugl og rovdyr bruker området til næringssøk/streif.

Det er ikke påvist elvemusling, ål eller rødlistede amfibiearter. Det er heller ikke påvist verdifulle ferskvannslokaliteter i influensområdet utover fossesprøytsonene. Fordi det meste av elveutløpet bli upåvirket vurderes konsekvensen for ubetydelig/ liten negativ. Slipp av minstevannføring (5 % persentilen) bør være godt nok for å sikre gytemuligheter for fisk.

Karplanter, moser og lav i området vurderes å ha liten til middels verdi. Konsekvensene på karplanter, moser og lav vurderes til liten til middels negativ konsekvens.

Området har noe betydning for nær truede arter. Verdien for rødlistearter vurderes som middels verdi. Konsekvensen på rødlistearter vurderes liten negativ på grunn av redusert vannføring (moser og lav) og forstyrrelse (fugl og pattedyr).

Verdi for fugl og pattedyr vurderes å være liten. Området vurderes å ha middels verdi for fisk og ferskvannsorganismer på grunn av høye forekomster av vannlevende insekter og gyteforhold for ørret. Konsekvens på fugl og pattedyr vurderes å være liten negativ og på akvatisk miljø liten til middels.

Utbyggingen vil føre til betydelig endret vannføring i Galbmejohka på prosjekstrekningen (vannføringen halveres). Dette vil påvirke fuktighetskrevenende flora langs elva og et generelt tørrere lokalklima langs elva og artsmangfoldet vil minke. Flommer vil fortsette å gå i elva, men med noe redusert vannføring. Dessuten blir vannet redusert mest om sommeren og i den viktigste vekstperioden for floraen.

Friluftsliv

Området brukes til utøvelse av friluftsliv, jakt og fiske. Området har tilrettelegginger med sti og gapahuk. Øvre del brukes til fjellvandring og jakt. Inntaket vil påvirke ferdsel gjennom støy og generell aktivitet. Området fremstår som inngrepsfritt og godt egnet til fjellvandring og småviltjakt, og inntakspunktet vil ha negativ konsekvenser for opplevelsesverdien. Under feltarbeidet ble det nedre fossefallet i elva vurdert til å være et meget viktig landskapselement som igjen har betydning for friluftsliv og som opplevelsesverdi.

Utbygger vil samarbeide med lokalt initiativ for å utvikle område for friluftsliv i samspill med kraftproduksjon.

Landskap og INON

Prosjektområdet tilhører landskapsregionen ”32 Fjordbygdene i Nordland og Troms”, underregion 32.5 Skjerstadvfjorden. Regionen strekker seg fra sør i Nordland og inn i Finnmark. Variasjonen i fjordlandskapene er store. Landskapet rundt Galbmejohka har få inngrep. Foruten veien som går fra Sulitjelma til Fauske (Rv830) og den gamle jernbanetraséen, er det ingen menneskeskapte elementer som påvirker landskapsbildet. Landskapet rundt Galbmejohka har landskapskvaliteter som er relativt typiske for regionen.

Fossen i Galbmejohka er vurdert til å være et meget viktig landskapselement. Fossen er gitt første prioritet av Fauske kommune i Regional plan om små vannkraftverk i Nordland. Influensområdet til Galbmejohka kraftverk er vurdert til å ha middels til stor verdi for landskap.

På grunn av Fv380 ligger planområdets største del innenfor inngrepsnært område. De øverste delene ligger imidlertid mer enn 1 kilometer unna veien og ligger derfor innenfor sone 2. Innenfor en radius på 3 kilometer forekommer også sone 1 områder. Totalt vil det være bortfall av sone 2 områder på ca. 1,0 km². Et areal på 0,6 km² vil skifte status fra sone 1 til sone 2

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland har følgende vurderinger og kommentarer til det omsøkte tiltaket:

- Det er registrert to viktige fossesprøysoner og lokal viktig bekkekløft. Ved den nederst fossesprøysonen er vegetasjonstypen fosseeng (NT) påvist og vegetasjonstypen er betinget av fossesprøyt. Det er en rik flora i tilknytning til fossen som er tilpasset seg et liv i det fuktige miljøet og det er et potensial for funn av rødlistearter. Utbyggingen vil føre til betydelig endret vannføring i Galbmejohka på prosjektrekningen (vannføringen halveres). Dette vil påvirke fuktighetskrevede flora langs elva og gi et generelt tørrere lokalklima langs elva og arts mangfoldet vil minke. FNF Nordland mener disse vurderingene gir en tydelig indikasjon på at en eventuell utbygging er konfliktfylt i forhold til naturmangfold.
- Utbygger sier de vil samarbeide med lokalt initiativ for å utvikle området for friluftsliv i samspill med kraftproduksjon. FNF Nordland synes det er vel og bra dersom utbygger forplikter seg selv til å sørge for en utvikling av området for friluftsliv. Og grunneier Statskog i Salten har gjort, og gjør mye positivt i forhold til tilrettelegging for friluftsliv. Men det er viktig å ta i med betraktning at tross relativt enkel tilrettelegging rundt Hellarmovatnet i dager det mye brukt. Noe som forklares av tilgjengeligheten, et flott fiskevann og i manges øyne et spektakulært fossefall. Barn og skoleklasser benytter seg av området til flere friluftslivsaktiviteter, bl.a. den unike anledningen isfiske på Hellarmovatnet. At utløpsvann fra kraftstasjonen ikke innehar en høyere temperatur og slik at islegging og trygg ferdsel trues er av særdeles viktig betydning. Utbyggers ønske om å bygge ut elva og fossen, skal uansett vurderes opp i mot fossefallene som landemerker og betydning for naturopplevelsen og stedsidentitet. Og videre som ett av de få gjenværende inngrepsfrie og utpregede fossefall, som grunnlag

for høyere opplevelsverdi og kommende generasjoner adgang til å oppleve inngrepsfrie fossefall og vassdragsnatur i Sulitjelma.

Fossen i Galbmejohka er vurdert til å være et meget viktig landskapselement og konflikten med landskap må sies å være stor. Fossen er gitt første prioritet av Fauske kommune i Regional plan om små vannkraftverk i Nordland. I henhold til fylkeskommunens fylkesdelplan for små vannkraftverk skal utbygging i prioriterte fosser ikke tillates. I følge OEDs retningslinjer bør inngrep som medfører bortfall eller vesentlig reduksjon av verdifulle landskapselementer av nasjonal, regional eller lokal betydning unngås.

- Nordland fylkeskommune kjenner ikke til at det er registrert kulturminner i området, men i forbindelse med høringen vil kulturminnemyndigheten ta stilling til om det vil være nødvendig med befaring på stedet for å oppfylle undersøkelsesplikten etter Kulturminneloven. Det er ikke utført registreringer av samiske kulturminner i tilknytning til planområdet. Sametinget opplyser at det er gjennomført få systematiske registreringer av samiske kulturminner i Sulitjelmaområdet, men at de kjenner til at området har vært brukt i lang tid av reindriftssamer og av mer bofaste samer. Det kan derfor være samiske kulturminner som hittil ikke er påvist innenfor området (Hansgård og Jenssen 2008).

FNF Nordland er noe spørrende til et eventuelt inngrep i potensielle kulturminnemiljøer uten at det foreligger tilstrekkelige undersøkelser. Vi ber om at det gjøres vurderinger på om det er behov for tilleggsutredninger på dette tema før et vedtak fattes. Noe som for så vidt også gjelder noen av de andre omsøkte prosjektene der det finnes kulturminner. FNF Nordland vil informere om at i Miljøverndepartementets nasjonale friluftslivsstrategi fra oktober 2013 er kulturminner som opplevelsverdi en av de viktigste satsingsområdene. Området har etter det vi har fått opplyst et stort potensial for dette.

Granheibekken kraftverk

Granheibekken kraftverk vil utnytte et fall på 220 m med inntak 350 moh og kraftstasjonen 130 moh. Inntaksdammen blir 4 m høy og 16 m lang. Vannveien legges i et 1500 m langt nedgravd rør mellom inntaket og kraftstasjonen. Rørgata får en permanent ATV-vei opp til inntaket. Opprusting av eksisterende kjerrevei vil gi om lag 1,5 km permanent vei inn til kraftstasjonen. Middelvannføringen er 280 l/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 560 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,0 MW og skal etter planen produsere 2,7 GWh/år. Utbyggingen vil fraføre vann på en 1400 m lang elvestrekning i Granheibekken. Søker planlegger å slippe minstevannføring på 40 l/s sommerstid og 10 l/s vinterstid.

Granheibekken vil fungere som et elvekraftverk og kjøre på det til enhver tid tilgjengelige tilsiget, med liten mulighet for å optimalisere driften og eventuell demping av flomtap. Når vannføringen i elva blir lavere enn 10 – 12 % av turbinslukeevnen vil turbinen stoppes. Inntaksbassenget vil deretter fylles opp til et bestemt nivå før turbinen startes.

Landskap

Tiltaksområdet er lite preget av inngrep. Et fosseparti i Granheibekken er eksponert i landskapet når vannføringene ikke er lav, og bidrar til å øke mangfoldet. En utbygging vil medføre betydelige terrenginngrep for rørgatetrasé og adkomstveg. Skjæringene vil til dels bli synlige fra omkringliggende områder også etter at revegeteringen etter anleggsfasen har tiltatt. Traseén kommer også i konflikt med den gamle kjerrevegen som går her, men vegen er tenkt tilbakeført til samme stand som før utbygging. Kjerrevegen har kulturminneverdi. Fylkeskommunen har ikke kunnskap om vegen, men vurderes til å ikke være av regional verdi. Kraftstasjonen er også synlig fra et større område, men innsynet kan dempes ved hjelp av beplantning.

En utbygging vil ikke medføre tap eller omklassifisering av INON.

Vannføringen i Granheibekken er store sesongvariasjoner. Vintervannføringen er lav mens sommervannføringen er høy. Vannføringen i Granheibekken vil være stor, til tross for uttak til et eventuelt kraftverk. Fra august og utover vil vannføringen på strekningen, med unntak av flomhendelser i oktober/november, vanligvis kun bestå av minstevannføring. Foreslått minstevannføring vil i liten grad opprettholde Granheibekkens inntryksstyrke.

Naturmiljø

Det er ikke registrert prioriterte naturtyper, truede vegetasjonstyper eller viktige viltområder i influensområdet.

Utløpsområdet er trolig ikke gyteområde for ørret fra Langvatnet. Fra fossepartiet oppstrøms utløpsområdet og et godt stykke opp mot inntaket er det stort sett grovt subtrat bestående av skiferblokker og sva og begrensede levetforhold for fisk, og det forventes innslag av forurensningstolerante og vanlige arter av bunndyr. Det er ikke potensial for rødlistede arter tilknyttet gammel skog eller bekekløfter og fossesprøytsoner.

Friluftsliv

Influensområdet brukes til enkelt friluftslivs og ferdsel til fots, samt jakt.

Den gamle kjerrevegen fra Langvatnet til Jakobsbakken er av Salten friluftsråd registrert som viktig utfartsområde. Vegen gir atkomst til andre friluftsområder lenger sør. Det er mye trafikk langs vegen, og årlig arrangeres en egen turmarsj her. En utbygging vil gi terrenginngrep og kjerrevegen vil bli brukt som atkomstveg til kraftstasjonen. Men det er tiltenkt at denne vil bli tilbakeført etter en eventuell utbygging. Multiconsult AS vurderer at dette ikke vil få noe stort negativt omfang for opplevelsesverdien. Men i anleggsfasen vil de visuelle konsekvensene av inngrep, anleggstrafikk, støy og hindringer for ferdsel gjøre området mindre attraktivt i friluftslivssammenheng.

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland har følgende kommentarer og konfliktvurderinger til søknaden om bygging av Granheibekken kraftverk.

- Ut i fra utredningene og isolert sett er tiltaket i mindre konflikt med naturmangfold, men det er landskapsmessige konflikter både under og etter anleggsfasen
- Et viktig friluftslivs- og utfartsområde og konsekvensene av friluftsliv i selve anleggsfasen er at de visuelle konsekvensene av inngrep, anleggstrafikk, støy og hindringer for ferdsel vil kunne gjøre området mindre attraktivt i friluftslivssammenheng. FNF Nordland savner vurderinger av hvordan den fremtidige friluftslivsbruken og naturopplevelsen vil være etter en eventuell utbygging.

- FNF Nordland er inneforstått med at den gamle kjerrevegen er tiltenkt tilbakeført som den var før en eventuell utbygging, men synes det er noe uklart om betydningen av kjerrevegen som kulturminneverdi og opplevelsesverdi i utgangspunktet. Kulturminnestatusen vil naturligvis gå tapt ved inngrep. Hvor gode registreringer er det gjort på områdets kulturmiljø. Er det fritt fram for anleggskjøretøy å fjerne disse kulturminnneer og hvor mye verdsetter Fauske kommune disse kulturminneverdiene?

Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk

Kvannelva og Littj Tverråga kraftverk vil utnytte et fall på 490 m i de to elvene. Littj Tverråga danner fossen kjent som "Slipsknuten". Littj Tverråga og en mindre bekk er planlagt overført til Kvannelva. Overføringen blir ca. 1,85 km lang. Inntakene vil ligge 570 moh. Fra hovedinntaket i Kvannelva vil vannet blir ført i et 1390 m langt nedgravd rør på nordsida av Kvannelva fram til kraftstasjonen plassert 80 moh. Fra eksisterende vei ved Stormo vil veien bli oppgradert over ca. 800 m fram til kraftstasjonen. Eksisterende elvekrysning må også oppgraderes. Det er ikke planlagt anleggsvei langs rørtraseen. Middelvannføringen er 240 l/s i Kvannelva og 390 l/s i Littj Tverråga. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,27 m³/s, og det vil få en installert effekt på ca. 5,1 MW. Etter planene vil årsproduksjon være på 15 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på en 1450 m lang strekning i Kvannelva og en 2000 m lang strekning i Littj Tverråga. Det er planlagt minstevannføring på 50 l/s i Littj Tverråga og 31 l/s i Kvannelva sommerstid, og ingen minstevannføring vinterstid.

Multiconsult AS har utarbeidet rapporten med kunnskapsinnhenting fra befaring og kartlegging av vegetasjons- og naturtyper, karplanter, moser, lav og fugl. Det undersøkte området omfatter arealet langs Littj Tverråga, Kvannelva, overføringstraseen, inntaksområdene, samt kraftstasjonsområdet og trasé for atkomstveg til kraftstasjon. Trasé for kraftlinje er ikke befart. I tillegg er relevante offentlige databaser gjennomgått, og det er tatt kontakt med Fauske kommune, Fylkesmannen i Nordland og lokalkjente. Kunnskapen om vegetasjon anses som god. Befaringstidspunktet tilsier at det var noe sent foren utførlig registrering av fuglefaunaen. Kunnskap om annet vilt anses som middels god. Derimot anses kunnskapen om invertebrater som mangelfull.

Naturmiljø

Berggrunnen i inntaksområdet til Kvannelva er stedvis kalkrik, men blir ut i fra vegetasjonen å dømme surere nedover lisiden. Bergartene gir god plantenæring og krevende flora. Grannsildre (NT) registrert. Kvannelva og Littj Tverråga faller bratt igjennom mye av influensområdet, og en større foss i Littj Tverråga danner naturtypen E05 Fossesprøytsone. Innenfor denne finnes den truede vegetasjonstypen fosse-eng (VU). Ingen påviste rødlistede arter her gjør at verdien settes til lokalt viktig (C), selv om potensialet for rødlistefunn er til stede. Redusert vannføring vil medføre negativ konsekvens for vegetasjonen i fossesprøytsonen ved at konkurranseforholdene endres og nye og mer tørketålende arter kan utkonkurrere eksisterende. Den nordvendte eksponeringen reduserer trolig effekten noe, men foreslått minstevannføring vil i liten grad opprettholde fosserøyken.

Det streifer flere rødlistede rovdyr i fjellområdet, blant annet bjørn og jerv. Det foreligger ingen registreringer av rødlistet fugl selv om potensialet er til stede. Det er sannsynlig at fossefall hekker i berørt elvestrekning.

Elvene fungerer i dag trolig som gytebekker og oppvekstområder for ungfisk fra den lokale aurebestanden i den forurensede Sjønståelva, men har trolig ingen egen bestand innenfor influensområdet. Tiltaket vil medføre redusert vannføring på det meste av berørt elvestrekning, og ettersom det ikke legges opp til minstevannføring vinterstid forventes det redusert overlevelse av egg og yngel. Også andre ferskvannsorganismer vil bli betydelig berørt.

Landskap

Littj Tverråga og Kvannelva setter preg på landskapet i influensområdet, og fossene i Littj Tverråga og Kvannelva er begge synlige fra rv. 830. Fossen i førstnevnte, *Slipsknuten*, er en av seks fosser i Skjerstadfjordområdet som er prioritert i småkraftplanen for Nordland. Ved en utbygging vil ikke Slipsknuten framstå med de opplevels- og landskapskvaliteter og prioritert foss slik den gjør i dag.

Inntakskonstruksjonene blir liggende noe nedsenket i terrenget, men vil bli godt synlige i det lokale landskapsrommet. Overføringstraseen vil bli synlig i lang tid ettersom den ligger høyt og langt nord i landet der revegetering tar lang tid. Rørgatetraseen langs Kvannelva vil kunne sees fra rv. 830. Denne går hovedsakelig igjennom skog, og vil gradvis gå mer i ett med øvrig landskap ettersom revegeteringen tiltar. Kraftstasjon og adkomstvei vil skjermes av skogen i området. Det mest åpenbare landskapsmessige omfanget av tiltaket er at redusert vannføring i de to elvene. Særlig Littj Tverråga med fosser blir sterkt forringet som landskapselement.

Tiltaket ligger i inngrepsfri sone 2 og inngrepsnær sone, mens influensområdet også omfatter villmarksprega områder og INON-sone 1, noe som tilsvarer stor verdi. Utbyggingen vil medføre et tap av inngrepsfrie naturområder på totalt om lag 5,16 km². Til sammen blir ca. 22 km² omklassifisert, hvor av 11,5 km² er villmarksprega områder som omklassifiseres til inngrepsfri sone 1. Dette er et betydelig areal.

Friluftsliv

Det meste av influensområdet til det aktuelle tiltaket ligger i bratt terreng, med unntak av nedre del langs Sjønståelva og øvre del ved inntak og overføringstrase. Det går noen umerkede stier i området. Det er lite potensial for fiske i Kvannelva og Littj Tverråga i influensområdet, og det foreligger ingen opplysninger om at det fiskes.

Øst for tiltaket ligger Gjertrudfjellet friluftsområde som i Naturbase oppgis å ha en høy bruksfrekvens, med hovedegnethet for tur til fots og på ski, og for jakt og fiske. I friluftslivskartleggingen til Salten friluftsråd er dette et viktig utfartsområde for jakt og fiske med adkomst fra Sagmoen (sommerrute) eller Furuhaugen (vinterrute). Dette er lengre øst for influensområdet.

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland er kritisk til det omsøkte tiltaket av følgende årsaker:

- Tap og omklassifisering av store arealer INON-soner og villmarkspregede områder
En utbygging vil endre inngrepsstatusen til Slipsknuten. Fossen er gitt andre prioritet av Fauske kommune i Regional plan om små vannkraftverk i Nordland. I henhold til fylkeskommunens fylkesdelplan for små vannkraftverk skal utbygging i prioriterte fosser ikke tillates. I følge OEDs retningslinjer bør inngrep som medfører bortfall eller vesentlig reduksjon av verdifulle landskapselementer av nasjonal, regional eller lokal betydning unngås.

- Redusert fosserøyk vil påvirke naturtypen fossesprøytsone med vegetasjonstypen fosseeng negativt.
- Overføringstraseen vil bli synlig i lang tid ettersom revegetering tar lang tid.

FNF Nordland forventer at et vedtak fra NVE må på en god og grundig måte begrunne hvorfor et av de siste, og kjente fossefallene skal/ikke skal, miste sin status som inngrepsfri til fordel for småkraftproduksjon i et område med stort kraftoverskudd og der vassdragsnaturen allerede er sterkt preget av vannkraftutbygginger.

Laksåga kraftverk

Om prosjektet

Laksåga kraftverk vil utnytte et fall på 137 m i Laksåga mellom Nedrevatnet og planlagt kraftstasjon på kote 35. Nedrevatnet skal reguleres 1 m mellom 171 moh og 172 moh. Sidelva Stortverråga overføres for utnyttelse i kraftstasjonen med inntak plassert 200 moh. Lengden på vannveien fra Nedrevatnet blir i alt 2750 m, hvorav 2350 m vil være som nedgravd rørgate, mens de øverste 400 m vil være en mikrotunnel. Rørgaten vil i hovedsak følge eksisterende vei i dalføret. Fra inntaket i Stortverråga vil vannet først bli ført i en 300 m lang mikrotunnel, og videre i en 700 m lang nedgravd rørgate ned til sammenkoblingen med tilløpsrøret fra Nedrevatnet. Lengden på berørt elvestrekning i Laksåga mellom Nedrevatnet og kraftstasjonen er 2400 m, mens lengde på berørt elvestrekning i Stortverråga er 1200 m ned til samløpet med Laksåga nedenfor kraftstasjonen. Det vil samlet bli behov for 300 m ny vei, 200 m til kraftstasjonen, og 100 m til inntaket i Nedrevatnet. For øvrig skal eksisterende vei benyttes. Det skal ikke etableres permanent vei til inntaket i Stortverråga.

Middelvannføringene i Laksåga og Stortverråga er på hhv. 2,93 m³/s og 1,02 m³/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 4,56 m³/s. Kraftstasjonen skal minimum kjøres med en driftsvannføring på 1,2 m³/s. Installert effekt vil bli på 4,9 MW, som etter planene vil gi en årsproduksjon på 24,7 GWh.

Det er planlagt å slippe en helårlig minstevannføring på 300 l/s i Laksåga og 100 l/s i Stortverråga. Ved utløpet av Nedrevatnet blir gjennomsnittlig vannføringen over året redusert til 50,4 % av dagens vannføring. For bekkeinntaket i Stortverråga blir reduksjonen ned til 18,5 % av dagens vannføring.

Ca. 40 % av Laksågas nedbørfelt er overført til utnyttelse i Siso kraftverk.

Sweco Norge AS har befart området og utarbeidet en miljørapport og har følgende registreringer og vurderinger i forhold til natur og friluftsliv:

Naturmiljø

Laksåga løper ut fra Nedrevatn. Starten av elva har dype juv, jettegryter og fossefall. Deretter flyter elva roligere gjennom et flatere parti med store kulper og mindre områder med elveører og flommarkskog. Det finnes flere partier med fossefall og jettegryter i berørt elvestreng. Nedenfor berørt streng, slynger Laksåga seg roligere gjennom landskapet.

Stortverråga er en sideelv som har sitt utspring i en liten sidedal. Øverst renner den relativt

flatt, før den renner i fosser, stryk og kulper gjennom terrenget. I nedre del flater elven ut igjen, og renner gjennom grove løsmasser til den løper inn i Laksåga om lag en km nedenfor nederste store foss i Laksåga. Langs elven finner man områder med flommarkskog. Langs deler av Stortverrågas østside går et belte med kalkrike bergarter.

Det er ikke gjort funn av rødlistede arter, men det ble påvist relativt sjeldne, kravfulle og spredt utbredte arter. Nedenfor planlagt kraftverk i Laksåga, og oppover langs de nedre og flate partiene av Stortverråga vokser det godt utviklede utforminger av gråor-heggeskoger. Gråor-heggeskoger er svært produktive systemer og har ofte en høy diversitet av andre organismegrupper som insekter og fugler. Det ble ikke gjort registreringer av disse organismegruppene i denne utredningen. I henhold til DN håndbok nr. 13 er naturtypen gråorheggeskoger og høystaudeskoger nasjonalt prioritert. I forbindelse med tiltaket er det er først og fremst bortfall av vannet i Stortverråga som skaper konflikt med denne skogstypen.

Fylkesmannen har ved flere anledninger gjennomført undersøkelser i Laksåga og sideelvene: I 1995 ble elva befart, og gyte- og oppvekstforhold beskrevet. Det ble også gjennomført elfiske på tre stasjoner i Laksåga og en i Stortverråga. Kun strekning med anadrom fisk ble befart i denne undersøkelsen. I 2001 ble det på nytt gjennomført en fiskeundersøkelse i Laksåga. Tettheten av ungfisk var sammenlignbart med resultatene fra 1995. Det er også gjennomført gytefisketelling. Første gang i 1994 (i regi av Fauske innlandsfiskeremnd) og på nytt i 2001. I 1994 ble det registrert lite fisk (syv stk.), mens det i 2001 ble observert 68 fisk, hvorav 56 var sjørret. Det ble ikke observert laks.

Det eksisterende kunnskapsgrunnlaget for anadrom strekning vurderes som godt. I øvrige områder er kunnskapsgrunnlaget mangelfullt.

Landskap og INON

Redusert vannføring kan virke negativt inn på landskapsbildet for folk som ferdes i området. Vannstanden i Nedrevatnet varierer i dag mer enn 1 m (mellom ca. kote 170-172), vil ikke reguleringen av vannstanden påvirke landskapsbildet vesentlig.

Fra veien som følger Laksåga blir det etablert en ny permanent vei på ca. 200 m fram til kraftstasjonen. Denne veien vil delvis følge en eksisterende skogsvei. Ned til inntaket etableres en 100 m lang vei som en permanent avgrening fra eksisterende lokalvei.

Nedgraving av rør i terrenget vil kunne danne ”sår” i terrenget, både pga. hogging av skog, graving og noe sprengning. Ettersom røret på størsteparten av strekningen blir nedgravd i løsmasser vil dette ha liten negativ påvirkning på landskapet. Det vil imidlertid ta noe tid for områdene revegeteres.

Det vil være et bortfall av inngrepsfrie områder i klassen ”1-3 km fra inngrep” på om lag 0,94 km². Det vil også være en endring av et areal på ca. 0,03 km² fra klasse ”3-5 km fra inngrep” til klasse ”1-3 km fra inngrep”

FNF Nordlands vurdering

- Det omsøkte tiltaket vil kunne komme i konflikt med prioriterte naturtypen gråor-heggskog. Flommarkskogen er sårbar for redusert vannføring, og fraføring av vann fra Stortverråga vil sannsynligvis innvirke negativt på fuktigheten i jordlaget i flommarkskogens nordøstlige del ettersom flommene forventes å bli færre og mindre. I disse skogene er det ofte rikt fugleliv og generelt rikt biomangfold. Det er ikke gjort undersøkelser på fugl.
- Fosseenglokaliteten i Laksåga har stort verdi for naturmangfold og øker konfliktgraden.
- Det vurderes til at kunnskapsgrunnlaget for anadrom fiskestrekning er godt, men at det i øvrige områder er mangelfullt. Sweco vurderer det til at Laksåga i liten grad har verdi som gyte- og oppvekstområde for sjørretbestanden i Sulitjelmavassdraget.
- Hovedvassdraget er svært påvirket fra før gjennom utbyggingen av Siso kraftverk. Ca. 40 % av Laksågas nedbørsfelt er overført. Natur- og landskapsverdier og kvaliteter kan ha gått tapt som følge av tidligere vassdragsinngrep.
- FNF Nordland er ikke særlig kjent med friluftslivsbruken i området, men det kommer frem i utredningen at området er en del brukt til friluftsliv, bl.a. fiske i både Nedrevatn og Laksåga, samt elg og småviltjakt. Den gamle anleggsveien som går oppover dalen gjør at området er enkelt tilgjengelig og det er flere hytter ved Nedrevatnet. Det er også flere stier i området som går videre inn på fjellet. I følge Salten friluftsråds kartlegginger er Laksåga definert som et utfartsområde og Nedrevannet definert som et vikt utfartsområde.

Oterelva kraftverk

Oterelva kraftverk vil utnytte et fall på 226 (211) m med inntak på 939 moh og kraftstasjonen på 713 (728) moh. Alternativ løsning i parentes.

Middelvannføringen er 550 l/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 1000 l/s.

Kraftverket vil ha en installert effekt på 2,0 (1,8) MW og skal etter planen produsere 6,2 (5,7) GWh/år. Utbyggingen vil fraføre vann på en 720 (580) m lang elvestrekning. Oterelva vil i hovedsak fungere som et elvekraftverk og kjøre på det til enhver tid tilgjengelige tilsiget.

Søker planlegger å slippe minstevannføring på 40 l/s sommerstid og 10 l/s vinterstid.

Vannspeilet på Nedre Otervatn heves med 2 m, og reguleres med 1 m mellom 939 moh og 938 moh. Det er foreslått en 2,5 m høy og 12 m lang betongdam ved utløpet til Otervatn. Når vannføringen i elva overstiger slukeevnen vil vannet gå over dammen.

Inntaket blir veiløst og bygges med enkel stengeavordning med overgang til sjakt/borhull.

Materialer og personell transporteres etter behov til stedet via helikopter.

Vannveien vil gå i tunnel ca 60 m sørøst for dammen (280 m nordvest for dammen) over en strekning på 450 (520) m. Kraftstasjon plasseres i dagen ved kote 713 og utløp i det opprinnelige utløpet til Oterelva. Om lag 3 km ny permanent vei inkludert bro over Oterelva legges bort til kraftstasjonen. Veien vil være ca. 3 meter bred. Overskuddsmasser vil hovedsakelig benyttes til veibygging langs Lomivatnet og eventuelt arrondering av terreng etter behov.

Det planlegges å koble seg til eksisterende 22kV linje med en 1,7 km jordkabel som vil følge adkomstveien til kraftstasjonen. Kraften vil ende opp i regionalnettet til Fauske/Valljord og videre ut på sentralnettet via Salten trafo. I dette nettet er det kapasitetsproblemer når det er mye produksjon og lite forbruk.

I henhold til Multiconsult AS miljørapport er blant annet gjort følgende utredninger og konsekvensvurderinger for natur og friluftsliv:

Naturmiljø

Tiltaket ligger i et område med baserik berggrunn, og utbyggingen av kraftstasjon og tunnelpåhugg/rørgate medfører mulig inngrep i utkanten av en lokalitet av den prioriterte naturtypen *kalkrike naturtyper i fjellet* (B-verdi, viktig). Redusert vannføring sommerstid kan gi noe varmere lokalklima, som kan endre vekstbetingelsene for snøleievegetasjonene lokalt, herunder den truede vegetasjonstypen *rikt våtsnøleie*.

Flere individer av snøsoleie ved Nedre Otervatnet vil forsvinne som følge av neddemming, mens et eksemplar nedenfor fossen i Oterelva trolig også kan utgå pga. redusert vannføring. Det kan ikke utelukkes at rødlistearter langs vestre del av atkomstveien til kraftstasjonen kan utgå. Næringssøkende Storlom på Lomivatnet kan bli forstyrret. Konsekvensen vurderes som liten til middels negativ for rødlistearter.

Det er ikke gjennomført fiskeundersøkelser av Nedre Otervatnet eller Oterelva. Det utelukkes ikke at det finnes røye i Nedre Otervatnet og det er kun nedre deler av Oterelva som kan ha leveområder for fisk. Verdi for både fisk og ferskvannsorganismer vurderes som liten.

Konsekvensen vurderes som ubetydelig til liten negativ.

Landskap

Nedre del av tiltaksområdet er preget av kraftutbygging, mens landskapet ved Nedre Otervatnet er uberørt. Verdien er i utgangspunktet stor, men reduseres av de eksisterende

inngrepene. Omsøkte kraftutbygging gir vesentlig redusert vannføring i Oterelva, herunder fossen som er svært eksponert i landskapet og en viktig del av opplevelsesverdien for de som ferdes i området og langs DNT-turløypa. Inntaksdammen i Nedre Otervatnet samt reguleringen innenfor 1 m her vil være lokalt synlig.

Elva har høy sommervannføring langt over beregnet middelvannføring på 520 l/s. Foreslått minstevannføring på 40 l/s vil elva framstå som en bekk uten de kvalitetene den har i dag, og denne vannføringen vurderes å ha liten effekt som avbøtende tiltak landskapsmessig. Det vil bli en reguleringsone i Nedre Otervatnet som følge av reguleringen på 1 m. Området vil etter en utbygging framstå som tydelig påvirket, men karrigheten i dette landskapet vurderes å redusere omfanget noe.

Konsekvensen for landskap vurderes som middels til stor negativ.

Influensområdets verdi for INON er samlet sett vurdert som middels til stor. Det omsøkte tiltaket vil medføre tap og omklassifisering innenfor et større, sammenhengende INON-område nord for tiltaksområdet. Totalt sett går 1,5 km² tapt fra sone 2. Omklassifisering fra høyere soner gir imidlertid en netto endring på + 1 km² for INON sone 2. Fra villmarkspregede områder og sone 1 nedgraderes henholdsvis 2,4 km² og 2,5 km². Dette er et betydelig bortfall og omklassifisering av INON, men har liten betydning for INON i regionen. Bortfallet skjer fra utkanten av INON-området, og medfører ikke fragmentering til flere ikke-sammenhengende områder. Konsekvensen for INON vurderes som lite til middels negativ.

Friluftsliv

Både tiltaks- og influensområdet er i bruk i friluftssammenheng. Salten friluftsråd har kartlagt flere tilstøtende friluftsområder, og tiltaket vil bli synlig fra noen av dem. En merket DNT-sti krysser Oterelva i nedre del, og planlagt atkomstveg til kraftverket går forbi den ubetjente Lomihytta. Fossen i Oterelva er synlig også fra området ved denne hytta. Det er flere naust ved Lomivatnet, og det er kjent at det nyttes til fritidsfiske. Inngrepene vil redusere opplevelsesverdien for de som ferdes og utøver friluftsliv i området. Det er særlig redusert vannføring i Oterelva og reduksjon av fossen som er svært eksponert, som vil redusere opplevelsesverdien. Elva har høy sommervannføring langt over beregnet middelvannføring på 520 l/s. Foreslått minstevannføring på 40 l/s vil elva framstå som en bekk uten de kvalitetene den har i dag, og denne vannføringen vurderes å ha liten effekt som avbøtende tiltak landskapsmessig. Det vil bli en reguleringsone i Nedre Otervatnet som følge av reguleringen på 1 m. Området vil etter en utbygging framstå som tydelig påvirket, men karrigheten i dette landskapet vurderes å redusere omfanget noe.

Sulitjelma og Omegn Turistforening (SOT) drifter flere turistforeningshytter i området. Den nærmest er den ubetjente Lomihytta som har over 100 overnattinger i året. Turløypa brukes mye og forbinder det norske og svenske løypenettet. Løypenettet fører til flere andre hytter og fjellstuer og er en del av "Grensesømmen" og "Nordlandsruta".

Området nord for Nedre Otervatn er av Salten friluftsråd registrert som svært viktig utfartsområde. Det er opplevelseskvalitene, symbolverdi og inngrepsstatusen som har gitt området så høy verdi. Området brukes også mye til småviltjakt og fritidsfiske. Området er i dag lett tilgjengelig og økt vegbygging vil ikke ha betydning for økt ferdsel.

FNF Nordlands vurdering

FNF Nordland har følgende kommentarer og vurderinger av det omsøkte tiltaket:

- Utbyggingen av kraftstasjon og tunnelpåhugg/rørgate medfører mulig inngrep i utkanten av naturtypen. Men redusert vannføring sommerstid kan gi noe varmere lokalklima, som kan endre vekstbetingelsene for snøleivevegetasjonene lokalt og vegetasjonstypen *rikt våtsnøleie*.
- Multiconsult AS vurderer verdien av området som stor, men at eksisterende inngrep reduserer områdets verdi. FNF Nordland er enig i at eksisterende inngrep har redusert verdien, men det betyr ikke at terskelen for å tillate nye inngrep skal senkes og naturverdiene ytterligere forringes. Naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning er slik å forstå at det skal utøves varsomhet med å tillate nye inngrep som vil punktere restverdier og gjenværende, inngrepsfrie fossefall i områder hvor det aller meste av vassdragsnaturen allerede er svært påvirket av tidligere utbygginger.

Tilgjengeligheten har unektelig blitt bedre etter Lomiutbyggingen, og allmennhet og friluftslivsutøvere har i stor grad hatt en aksept for de tidligere utbyggingene i Sulitjelma. Men kraftig nedtapping av Lomivatnet har medført utfordringer i forhold til fiske og bruk av båt i den vestlige delen av Lomi.

Etter det FNF Nordland erfarer gjennom kontakt med brukere av området er det for mange i dag vanskelig å akseptere at de resterende, inngrepsfrie vannstrenger også skal utnyttes til kraftproduksjon. Oterfossen er for de som ferdes rundt Sulitjelmamassivet (rundløypa), samt Nordlandsruta/Norge-på-langs-ruta og fra den T-merkete ruta sør for Lomivannet og padletraseen over Lomivannet, den mest markante fossen langs den norske stien, en viktig attraksjon og landemerke som kan ses fra lange avstander.

- Omklassifisering fra høyere soner gir imidlertid en netto endring på 1,5 km² for INON sone 2. Fra villmarkspregede områder og sone 1 nedgraderes henholdsvis 2,4 km² og 2,5 km². Dette blir vurdert som et betydelig bortfall og omklassifisering av INON, men at det har liten betydning for INON i regionen. FNF Nordland vil føye til at dette villmarkspregede området er en viktig attraksjon i seg for lokale og tilreisende vandrere og friluftslivsutøvere. Tendensen er at stadig mer villmarkspregede områder forsvinner, og godt innenfor de større verneområdene.
- De største konfliktene (foruten reindrift) er knyttet til landskap og friluftsliv gjennom inngrep, arealbeslag og redusert vannføring som reduserer opplevelsesverdien. Elva har høy sommervannføring langt over beregnet middelvannføring på 520 l/s. Foreslått minstevannføring på 40 l/s vil elva framstå som en bekk uten de kvalitetene den har i dag, og denne vannføringen vurderes å ha liten effekt som avbøtende tiltak landskapsmessig.
Det vil bli en reguleringssone i Nedre Otervatnet som følge av reguleringen på 1 m. Området vil etter en utbygging framstå som tydelig påvirket, men karrigheten i dette landskapet vurderes å redusere omfanget noe. FNF Nordland er enig i at regulering av nedre Otervatn på 1 meter ikke vil medføre de største konsekvensene for landskap som følge av karrigheten i landskapet.

Vi støtter vurderingene om at det er opplevelseskvalitene, symbolverdien og inngrepsstatusen som gir området så høy verdi. At området i dag er lett tilgjengelig og at økt vegbygging ikke vil ha betydning for økt ferdsel, støtter vi også fullt ut. Det er

ikke behov for mer veibygging og anleggstrafikk i området hvis en skal ta hensyn til friluftsliskvalitetene.

Området nord for Nedre Otervatn er av Salten friluftsråd registrert som svært viktig utfartsområde.

FNF Nordland mener det omsøkte tiltaket er i uakseptabel konflikt med det allmenne friluftslivet og vi henstiller om at det ikke gis konsesjon til Oterelva kraftverk.

Sjønståfossen kraftverk

Sjønståfossen kraftverk planlegges som et rent elvekraftverk og vil utnytte et fall på 56 meter i Sjønståelva. Inntaket er planlagt plassert 58,4 moh ved eksisterende terskel i elva. Elva blir allerede utnyttet i Sjønstå kraftverk. Fra inntaket vil vannet blir ført i et 1260 m langt nedgravd rør fram til kraftstasjon plassert 2,4 moh, like oppstrøms Øvrevatnet. Rørene vil ligge på østsida av elva. Eksisterende veier vil bli brukt under anleggsarbeidet. Det er planlagt ca. 100 m ny tilkomstvei til kraftstasjonen. Middelvannføringen er 3,0 m³/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 6,0 m³/s. Installert effekt vil bli på ca. 2,7 MW. Etter planene vil årsproduksjon være på 7,3 GWh. Utbyggingen vil føre til ytterligere redusert vannføring på en 1370 m lang strekning i Sjønståelva. Det er planlagt å slippe en minstevannføring på 600 l/s i sommersesongen og 150 l/s i vintersesongen.

Det er planlagt å knytte Sjønståfossen kraftverk til nettet ved påkoblingspunkt på eksisterende 22 kV linje. Denne passerer like ved kraftstasjonen, og lengde på ny kraftlinje blir omtrent 100 meter.

Fraføring av vann fra Sjønståelva til Sjønståfossen kraftverk vil medføre redusert vannføring i den berørte elvestrekninga. I perioder vil kun restvannføring og den foreslåtte minstevannføringa bidra med vann nedover elva. Dette vil i et middels år medføre en betydelig reduksjon i vannføringa i perioden 1. juli til 15. september, og vil også seinere på høsten medføre periodevis betydelige vannføringsreduksjoner. Vannføringa vil i tillegg variere kraftigere enn før som følge av at tidligere "overløp" fra inntaket til Sjønstå kraftverk nå i stor grad vil tas inn i det nye kraftverket. Dette medfører at bare de laveste og høyeste vannføringene blir igjen i Sjønståelva, og således gir større variasjoner i vannføring.

Befaring ble foretatt 31. juli 2012. Videre er det tatt kontakt med Fauske kommune, Statskog (grunneier), Fylkesmannens miljøvernaveiding m.fl. for å framskaffe informasjon bl.a. om vilt og ferskvannsbiologiske forhold. Befaringen ble foretatt langs østsiden av elva fra oppstrøms planlagt inntak til Sjønstå gård. En del av den berørte elvestrekningen var vanskelig tilgjengelig (pga. loddrette berg som stupte ned i elva), og ble ikke befart. Det er heller ikke gjort noen befaring langs stien/kjerrevegen som er foreslått rustet opp som omkjøringsveg i anleggsperioden.

Området regnes etter befaringen som godt nok kartlagt med tanke på naturtyper, karplanter, moser og lav. Det var noe tidlig for kartlegging av sopp, slik at det er mindre kunnskap om denne artsgruppen. Det er ikke utført viltkartlegging i Fauske i de senere årene. Kunnskapen

om vilt baserer seg først og fremst på samtaler med lokalkjente og vurdering av lokale forhold.

Kunnskapen om brukerinteresser (friluftsliv) er innhentet fra Fauske kommune, lokalkjente, Sulitjelma og Omegn Turistforening, Salten Friluftsråds kartlegging av friluftslivsområder, samt egen befarings.

Naturmiljø

Det er ikke registrert prioriterte naturtyper, truede vegetasjonstyper eller viktige viltområder i influensområdet.

Det blir en noe redusert vannstand i terskelbassenget mellom inntaket og fylkesvegbrua ved Sjønståfjelltunnelen som følge av redusert vannføring. Terskelen ved brua forventes likevel å opprettholde vannspeilet slik at ikke vassdragstilknnyttede fuglearter bli vesentlig berørt.

Potensialet for rødlistede planter og lav vurderes som lite pga. få rikbarkstrær og at miljøet for øvrig er åpent og lite egnet for arter med krav til høy luftfuktighet.

Det ble gjennomført fiskeundersøkelser i Sjønståelva høsten 2012. Endringene i vannføring i Sjønståelva må generelt forventes å kunne få stor betydning for fisk og vil redusere artsdiversitet og biomasse hos bunnfauna, direkte gjennom overlevelse og konkurranse mellom ungfisken i elva, indirekte gjennom redusert næringstilgang.

Det foreligger ingen kunnskap om det finnes ål eller elvemusling i vassdraget.

Ungfiskregistreringene tilsier at fisketettheten er lav til svært lav og varierende suksess for fisk som gyter i denne delen av Sjønståelva. Det ble kun påvist én ungfisk av laks, som trolig var en hybrid. Registrering av voksen fisk (sjøørret og laks) viste at elva mest sannsynlig ikke har egne bestander av verken sjøørret eller laks, selv om lokalkunnskap sier at det har blitt fisket laks der tidligere. Det konkluderes med at fangst av laks i elva trolig har vært basert på rømt oppdrettsfisk, og ikke en stedegen villaks.

Landskap

Landskapet i influensområdet har kvaliteter, men er betydelig påvirket av tekniske inngrep. Vannføringen i elva er vesentlig redusert som følge av kraftproduksjon oppstrøms. Elva har likevel betydelig inntryksstyrke og opplevelsesverdi i perioder med bra vannføring, forsterket av den dramatiske topografien i juvet.

Utbyggingen vil gi vesentlig redusert vannføring. Dette vil gjøre at vannstanden i nedre terskelbasseng (oppstrøms Sjønståfjelltunnelen) blir noe lavere enn i dag. Et brukbart vannspeil forventes å opprettholdes av terskelen ved fylkesvegbrua (Sjønståfjelltunnelen), slik at den landskapsmessige konsekvensen blir begrenset. Vannføringen gjennom juvet vil bli vesentlig redusert, men her er elva lite synlig fra omkringliggende områder, og det er trolig liten ferdsel i juvet.

Planlagt kraftstasjonsområde er lettere tilgjengelig enn juvet for øvrig pga. en veg bygd ned hit og over elva i forbindelse med skogsdrift, men ferdselen er trolig likevel liten. Rørgatetraséen vil gå langs eksisterende veg og kraftlinjetrasé, noe som reduserer det negative omfanget av inngrepet. Både inntak og kraftstasjon lokaliseres også ved eksisterende inngrep, hhv. betongterskel og veg, og kraftlinje.

Influensområdet for Sjønståfossen kraftverk omfatter ikke inngrepsfrie naturområder.

Friluftsliv

Sjønståområdet ved utløpet av Sjønståelva i Øvrevatnet er registrert som et *svært viktig* friluftsområde. Her ligger flere fritidsboliger og den vedtaksfreda Sjønstå gård med kulturhistoriske verdier. Det er kafédrift i området om sommeren. Området er familievennlig og lett tilgjengelig via bilvegen på østsiden av Sjønståelva.

Området for øvrig er i bruk i forbindelse med elgjakt, mens det ikke selges fiskekort og trolig ikke fiskes eller fiskes svært lite i Sjønståelva. En gammel kjerreveg i lisiden over bilvegen er et kulturminne fra gruvetiden, og det er satt opp infoplakater for folk som ferdes her i friluftslivssammenheng. Det går også en årlig turmarsj langs vegen. Området langs det meste av berørt elvestrekning er lite framkommelig pga. bratt terreng og tett vegetasjon. Unntaket er oppstrøms fylkesvegbrua inn i Sjønståfjelltunnelen og i planlagt kraftstasjonsområde.

I anleggsfasen vil ferdselen ned til Sjønstå gård stoppes i en periode i forbindelse med legging av rørgata under vegen på en ca. 200 m lang strekning. For øvrig forventes også ulemper for ferdselen også for øvrig i forbindelse med anleggstransport.

FNF Nordlands vurdering

- Det er ikke registrert prioriterte naturtyper, truede vegetasjonstyper eller viktige viltområder i influensområdet.
- Sjønståområdet ved utløpet av Sjønståelva i Øvrevatnet er registrert som et *svært viktig* friluftsområde. Området for øvrig er i bruk i forbindelse med elgjakt og lokal bruk. En gammel kjerreveg i lisiden over bilvegen er et kulturminne fra gruvetiden, og det er satt opp infoplakater for folk som ferdes her i friluftslivssammenheng.

FNF Nordland mener det er viktig at ferdsel til viktige friluftslivsområder ikke hindres av naturinngrep. Dersom det omsøkte tiltaket gis konsesjon så må det pålegges at utbygger har en god planløsning for å ivareta allmenn ferdsel til Sjønstå Gård uten å bli hindret av anleggskjøretøy eller bli utsatt for unødig støy.

Tverråmo kraftverk

Tverråmo kraftverk vil utnytte et fall på 180 m i Tverrelva, ei sideelv til Sjønståelva. Inntaket er planlagt 400 moh. Fra inntaket vil vannet bli ført i et 1200 m langt nedgravd rør fram til kraftstasjonen plassert 220 moh. Vannveien er på nordvestsiden av Tverrelva. Det vil bli etablert en 1400 m lang vei fram til kraftstasjonen. Herfra vil det etableres en midlertidig anleggsvei opp til inntaket, som i hovedsak vil følge rørgatetraseen. I driftsfasen vil denne framstå som en kjøresterk del av terrenget som kun vil bli benyttet i forbindelse med tilsyn. Middelvannføringen er 1,15 m³/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 2,5 m³/s. Installert effekt vil bli på 3,5 MW. Etter planene blir årsproduksjonen 9,4 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på en 1500 m lang strekning i Tverrelva. Det er planlagt å slippe en minstevannføring på 200 l/s i sommersesongen og 20 l/s i vintersesongen. Nedenfor planlagt kraftstasjon er Tverrelva utnyttet i Sjønstå kraftverk.

Rådgivende Biologer AS har befart området har foretatt registreringer og gjort sine vurderinger av konsekvensene for bl.a. natur og friluftsliv:

Naturmiljø

Det er registrert to fossesprøytoner i Tverrelva med moserik og urterik utforming. Naturtypene er svært små i utstrekning, men er relativt artsrike. Disse er vurdert til B-verdi. I tillegg er både *elveløp*, *fosseberg* og *fosse-eng* vurdert som ”nær truede” naturtyper i oversikten over rødlistede naturtyper i Norge. Redusert vannføring vil endre de lokalklimatiske forholdene og føre til at artssammensetningen endres i disse naturtypene. På sikt kan partiene med fosse-eng gro igjen.

Epifyttfloraen er fattig, men på berg nær elva er det stedvis en rik moseflora. Tiltaket medfører lavere vannføring i store deler av vekstsesongen, noe som gir et tørrere lokalklima langs elva og vil være negativt for de fuktighetskrevene kryptogamene tilknyttet elva.. Kunnskapen om hva slags virkning dette har på kryptogamer, er mangelfull.

Ingen bekkekløfter eller bergvegger er registrert, men det ble imidlertid registrert noen få vertikale berg i fossesprøytonene. Skogene i tiltaksområdet består av en mosaikk av blåbær-, småbregne-, høystaude- og gråorheggeskoger. Blåbærskog er dominerende vegetasjonstype og bjørk er dominerende treslag. Karplante-, mose- og lavfloraen består av arter som er vanlige for de registrerte habitatene og naturtypene i området.

Det er ikke registrert ål eller elvemusling i vassdraget. Men det ble heller ikke gjort fiskeundersøkelser under feltarbeidet, så for fisk og ferskvannsorganismer er det noe usikkerhet knyttet til verdisettingen.

Foreslått minstevannføring er 200 l/s i sommersesongen og 20 l/s i vintersesongen. I tillegg til minstevannføringen vil det være bidrag fra flomoverløp i perioder med høyt tilsig og en restvannføring på 62 l/s (midlere). Den foreslåtte minstevannføringen er valgt for å opprettholde de naturlige prosessene i vassdraget, og er knyttet til fossesprøytoner, akvatisk miljø, landskap og ferskvannsressurser.

Rådgivende biologer AS vurderer at restvannføringen som tilføres nedstrøms inntaket vil i dette tilfellet i liten grad avbøte for redusert vannføring. Videre vurderes det til at for fossesprøytonene vil være viktig at det legges opp til større minstevannføring i vekstsesongen, dvs. om sommeren. Det foreslås derfor å øke minstevannføringen i juli måned til mellom 300 og 400 l/s. Denne økningen i vannføring vil også være positivt for akvatisk miljø generelt og for ferskvannsressurser. En redusert vannføring vil føre til mindre islegging i og langs elva, som igjen kan føre til gjengroing av fossesprøytonene. Et mulig tiltak for å hindre gjengroing er derfor å øke vannføringen i kalde perioder sent på høsten, nok til at de urterike partiene av fossesprøytonene islegges.

Landskap

Influensområdet ligger i «Landskapsregion 32 Fjord-bygdene i Nordland og Troms» og grenser til Blåmannsisen i øst. Elva veksler mellom rolige partier og bratte stryk, og har enkelte små fosser. Landskapet er typisk for regionen. Ingen av fossefallene eller strykene i Tverrelva er synlige på avstand og den reduserte vannføringen vil i liten grad virke inn på landskapsinntrykket.

Rørgata og adkomstveien til kraftstasjonen er planlagt i et terreng med vekslende topografi og mye skog. På sikt vil rørgata revegeteres og gradvis gå i ett med terrenget. Dette vil ta relativt lang tid på grunn av beliggenheten langt mot nord.

Skoffedalen og fjellområdene rundt utgjør inngrepsfrie naturområder i INON-sone 2 og 1. Arealbeslagene i form av rørgate, adkomstvei, inntaksdam og kraftstasjon, samt den reduserte vannføringen i Tverrelva, vil redusere det store inngrepsfrie naturområdet nord for det planlagte kraftverket. Ca. 2,2 km² vil bli omgjort til inngrepsnær natur. Videre vil ca. 2,9 km² med INON-sone 1 bli omgjort til INON-sone 2.

Friluftsliv

Influensområdet har gode kvaliteter når det gjelder opplevelser knyttet til naturmiljø og landskap, men bruken er først og fremst lokal. For turgåere går det en sti opp mot Skoffedalen i lia øst for Tverrelva så ferdselen langs aktuell utbyggningsstrekning er svært liten. Det drives aktiv elgjakt i området.

FNF Nordlands vurdering

- FNF Nordland er kritiske til å tillate inngrep som vil berøre og påvirke viktige og truede naturtyper (B-verdi). Rådgivende Biologer AS har vurdert at den reduserte vannføringen tiltaket medfører som middels til stor negativ. I tillegg er både *elveløp*, *fosseberg* og *fosse-eng* vurdert som "nær truede" naturtyper. Redusert vannføring vil endre de lokalklimatiske forholdene og føre til at artssammensetningen endres i disse naturtypene. På sikt kan partiene med fosse-eng gro igjen. FNF Nordland mener det må grundige vurderinger til i forhold til naturmangfold og naturmiljø. Dersom det omsøkte tiltaket skulle gis konsesjon så bør forslag om slipp av høyere minstevannføring i de periodene som Rådgivende biologer anbefaler (juli måned og senhøsten) tas med.
- Når det gjelder friluftsliv er vi ikke særlig kjent med bruken av området langs elva, men området innehar kvaliteter som burde tilsi at det er noe ferdsel i området. Det vurderes til at bruken først og fremst er av lokal betydning.

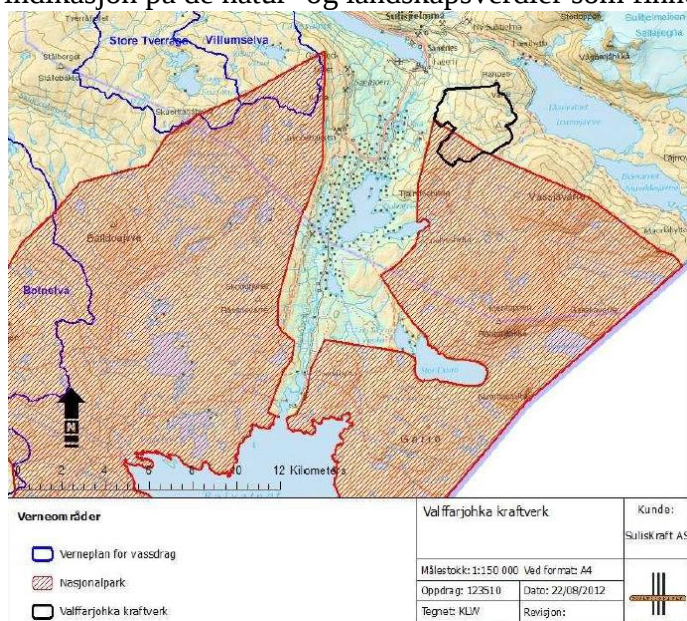
Valffarjohka kraftverk

Valffarjohka kraftverk vil utnytte et fall på 235 m med inntak 370 moh og kraftstasjonen 135 moh. Inntaksdammen blir 2,5 m høy og 15 m lang. Vannveien legges sørvest for elven i et 30 m langt nedgravd rør fram til innløp borehull. Borehullet har en lengde på 130 m. Fra påhugget går vannveien videre i et 1260 m langt nedgravd rør fram til kraftstasjonen med elvekrysning av Valffarjohka ved 185 moh. Kraftstasjonen blir lagt i gamle Fagerli kraftstasjon. Rørgaten blir permanent vei fra kraftstasjonen opp til påhugget 335 moh. Inntaket bygges veiløst. Vei til kraftstasjonen eksisterer allerede. Middelvannføringen er 380 l/s og det er søkt om en maksimal slukeevne på 800 l/s. Kraftverket vil ha en installert effekt på 1,5 MW og skal etter planen produsere 3,9 GWh/år. Utbyggingen vil fraføre vann på en 1600 m lang elvestrekning i Valffarjohka. Søker planlegger å slippe minstevannføring på 80 l/s sommerstid og 20 l/s vinterstid.

Det er foretatt utredninger av Multiconsult AS som har gjort følgende konsekvensvurderinger for natur og friluftsliv:

Naturmiljø

Øvre del av vassdraget ligger innenfor Junkerdal nasjonalpark hvor verneformålet er å bevare det inngrepsfrie naturen, biologiske mangfoldet (særlig et unikt planteliv), geologien og kulturminner. Dette skal stimulere til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Tiltaket vil ikke berøre verneområdet direkte, men gir en viss indikasjon på de natur- og landskapsverdier som finnes i området.

Det er registrert to lokaliteter av prioriterte naturtyper i influensområdet, bekkekløft med bergvegg og kalkrike områder i fjellet. Begge med B-verdi (viktig). I bekkekløfta forekommer arter som vanligvis finnes i kalkrike områder i fjellet, av rødlistede arter er det registrert gransildre (NT) innenfor bekkekløftslokaliteten og kvitkurle innenfor lokaliteten av kalkrike områder. Til tross for at utbyggingen vil medføre vesentlig redusert vannføring, vurderer Multiconsult AS dit hen at artene som ble registrert ikke er spesielt avhengig av vannføringen, men det er likevel det beste for verdiene er at de får skjøtte seg selv og ingen naturinngrep foretas.

Vurderingene bygger i stor grad på befaring foretatt den 1. august 2012 og området regnes som godt kartlagt med tanke på naturtyper, karplanter, moser og lav. Det var noe tidlig for kartlegging av sopp og en dags feltbesøk er ikke egnet til å fange opp alle viltverdiene. Kunnskapen om vilt er basert på innhenting av lokalkunnskap.

Av fugl er det registrert fossefall og fossefallens hekkemuligheter og levevilkår vil da gå tapt til fordel for ytterligere kraftproduksjon i Sulitjelma.

Det er ikke gjort kjent om det er ørret i Valffarjohka, det vurderes bare til at forholdene setter begrensninger på gytemuligheter og for produksjon av fisk og bunndyr. Men Balmielva nedstrøms fossen har trolig gyteareal for ørret fra Langvatnet og Valffarjohka bidrar til å gi vannføring på denne strekningen unntatt ved slipp av vann fra Kjelvatnet (Balmieelva er nær

tørrlagt oppover). Denne strekningen kan fryse til ved enda mer redusert vannføring og forringe ørretens gytemuligheter.

Landskap

Fossen i Valffarjohka er synlig i et større landskapsrom, men vurderes som liten og av begrenset verdi for opplevelsen av landskapet. En utbygging vil medføre sterk redusert vannføring og fossene i Valffarjohka og Balmielva vil miste sine kvaliteter og opplevelsesverdi. Redusert vannføring og nedgraving av rørgatetraseen vurderes til å ha størst konfliktomfang for landskap. Synligheten av rørgatetraseen vil kunne dempes over tid, men det forutsetter en god revegeteringprosess. Inntak og inntaksdam blir liggende skjermet i et avgrenset landskapsrom, og kraftstasjonen i eksisterende bygning ved smelteverket.

Friluftsliv

Området Fagerli (Geithola) langs Balmielva ved samløpet med Valffarjohka er av Salten friluftsråd registrert som friluftslivsområde med A-verdi. Området er registrert som et svært viktig turområde med høy bruksfrekvens. Til tross for en del tyngre inngrep i området. Området er tilrettelagt med sti (men ikke langs elva) og gapahuk som er ofte benyttet.

FNF Nordlands vurdering

- Det omsøkte tiltaket er planlagt i et viktig friluftslivsområde med mye ferdsel og aktivitet.
- Det kommer frem i utredningene at synligheten av rørgatetraseen vil kunne dempes over tid, men det forutsetter en god revegeteringprosess. FNF Nordland synes det er noe uklart om omfanget og hvilke garantier som kan stilles i henhold til god revegetering i dette området.
- Dersom det omsøkte tiltaket skulle gis konsesjon er det viktig at anleggstrafikk, støy og graving ikke forringer naturopplevelsen eller medfører fysiske hindringer for ferdsel. Dette kan ha kortsiktige og langsiktige konsekvenser for allment friluftsliv i et tilgjengelig område.
- I henhold til utredningene vil redusert vannføring ha mindre påvirkning på arter i bekkekløftlokaliteten og fuktkrevende arter langs elva. Men det er selvfølgelig beklagelig at fossekallen vil måtte vike for enda mer kraftutbygging dersom prosjektet realiseres.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Daglig leder

Kopi (per e-post) til:

Fauske kommune

Nordland fylkeskommune

Fylkesmannen i Nordland v/ Miljøvernavd.

Reindriftsforvaltningen i Nordland

Sametinget

Friluftslivets Fellesforbund

Salten friluftsråd